

THOMAS ENDER

Thomas Ender (1793–1875) tizenkét éves korától tanult a bécsi Képzőművészeti Akadémián ikertestvérel, Johann Nepomuk Enderrel (1793–1854) együtt. Metternich herceg, kancellár pártfogásának köszönhetően több ízben is külföldön tökéletesíthette tudását: tudományos expedícióon vett részt Brazíliában, majd 1819-től négy éven át Rómában tanult. Bécsbe visszatérve udvari megrendeléseket is elnyert, hat látképét I. Sándor orosz cár kapta ajándékba.

1829-től Habsburg János főherceg (1782–1859), az alpesi tartományok kormányzója alkalmazta udvari festőként. 1836-ban a bécsi Képzőművészeti Akadémia korrektorává, majd alig egy év múlva a tájképfestés professzorává nevezték ki. 1837-ben János főherceg kérésére Bécsből Pestre utazott gőzhajón, majd innen hajózott le a Dunán Odesszába. Ender ekkor ismerkedett meg Magyarországgal. Festői kirándulásán készült alkotásait Conrad Adolf Hartleben pesti kiadó 1839-ben *Die Wundermappe der Donau oder das Schönste und Merkwürdigste an den Ufern dieses Stromes von Ursprung bis zur Mündung* címmel, önálló kötetben, acélmetszeteken jelentette meg.

Az 1848-as forradalmi események gyökeresen felforgatták Thomas Ender életét. Pártfogói közül Metternich kancellár megbukott, János főherceg visszavonult, a bécsi Képzőművészeti Akadémiát átszervezték, őt pedig nyugdíjazták.

Ender az 1860-as évek első felében járt Magyarországon, és az akkor még külön kormányzott Erdélyben. 1861-ben vasútépítő mérnök fiát, Heinrichet kísérte el a felső-magyarországi, valószínűleg a kassa-oderbergi vasútvonal építési munkálataihoz. Az elkészült akvarellek tanúsága szerint Thomas Ender a vasút tervezett útvonala mentén tett „festői kirándulásokat” a Vág völgyében, a Magas- és a Lengyel-Tátrában, a Szepességben. Felvidéki útjának egyetlen dokumentálható eseménye nagyőri tartózkodása: a Mednyánszkyak 1861-ben költöztek át ősi fészükéből, Beckóból a nagyőri kastélyba, ahol a családi hagyomány szerint Ender az akkor tizenkét-tizenhárom éves Mednyánszky Lászlót tanígtatta rajzolni.

A felső-magyarországi akvarell-sorozat volt Ender életének utolsó nagy vállalkozása. Magányosan, elfeledve, 82 évesen érte a halál.

WALDSTEIN JÁNOS ÉS A WALDSTEIN-GYŰJTEMÉNY

Thomas Ender felvidéki akvarelljei közül kétszázhuszat gróf Waldstein János (1809–1876) vásárolt meg és igazgató tanácsi tagga választását követően, 1868-ban ajándékozta ezeket a Magyar Tudományos Akadémiának.

Waldstein-Wartenberg János csehországi eredetű, honosított arisztokrata család sarja volt, a pesti egyetemen bölcsészeti és jogi doktorátust is szerzett. Budán, Bécsben és Triesztben hivatalnokoskodott, de 1849-ben – nem kívánván szolgálni az önkényuralmi rendszert – megvált a hivatali élettől, és leginkább festészettel, a magyarországi képzőművészet támogatásával foglalkozott. Bekapcsolódott a magyar gazdasági életbe is, elsősorban a vízszabályozás és a vasútépítés területén. Ifjúkorában bensőséges barátság fűzte Széchenyi Istvánhoz. Szoros baráti kapcsolatuk a későbbiekben politikai elképzeléseik különbözősége miatt meglazult ugyan, de Waldstein János mindvégig támogatta Széchenyi kulturális és gazdasági törekvéseit. Döblingben is többször felkereste a „legnagyobb magyart”.

Waldstein János egy 1868. május 8-án kelt ajándékozó levél kíséretében juttatta el Ender vízfestményeit a Magyar Tudományos Akadémiának, mert meggyőződése szerint a képzőművészet lényegesen befolyásolja a közművelődést és előmozdítja a polgárosodást. A gyűjtemény képei „Felső-Magyarországnak nemcsak szebb tájékait, történelmi váromladékait és úri lakjait ábrázolják, hanem azon kívül a Kárpátok magaslataiban geológiai tekintetben érdekes pontokat előtűntetvén, nagy tudományos érdekléssel bírnak.” – jellemezte gyűjteményét.

A kétszázötvenkilenc akvarellből álló – egy tátrai kép ugyanis kimaradt az eredeti kollekciónak – Waldstein-gyűjteményt az Akadémia könyvtárában helyezték el, és 1954 után tették át az Akadémiai Könyvtár Kézirattáránaik állományába, ahol az Ms 4409 jelzeten található.

Az akvarellek a topografikus tájbrázolások közé tartoznak, a szabadtéri fényképezés széles körű elterjedése előtti időszakban rögzítik az épített örökség állapotát, valamint a bejárt tájak természeti szépségeit, olykor érdekességeit. A gyűjtemény mintegy fele ábrázol várat, várromot, kastélyt, templomot vagy városképet.

A gyűjtemény képeinek technikája – kevés kivétellel – akvarell, anyaga papír, a vízfestményeken gyakran vannak ceruzával felvázolt és nem megfestett finom részletek, leginkább emberalakok és állatok. A rajzlapok hátán több esetben találunk valamilyen vázlatot, többnyire ceruzarajzot és néhány megkezdett vízfestményt. Az akvarelleket hordozó kartonra montírozták, és az ajándékozó által készíttetett négy nagy mappában helyezték el. A mappák felirata aranyozott betűkkel: Waldstein János gr. a M. T. Akadémiának 1868. A művész a képek alsó szélére rendszerint ceruzával felírta a kép tárgyát németül, ún. gót betűkkel vagy latin írással, gyakran rövidítve. Sokszor megnevezte a kép alsó vagy felső szélén a fontosabbnak tartott látnivalókat, a távoli falut, hegycsúcsot, völgyet, vagy legalább jelezte az irányt, feljegyezte a kastély vagy az uradalom tulajdonosának nevét. Érezhetően hallás után próbálta leírni a számára idegen neveket.

A feliratok egy része később a rajzlap körbevágásakor megcsonkult, ezek egy részét – vagy maga a festő vagy más valaki – a megcsonkult szöveg alatt, illetve fölött újraírta. Az akvarellek közül Thomas Ender mindössze kettőt szignált.

A Waldstein-gyűjtemény csak az utolsó évtizedekben került előtérbe és vált az osztrák festő életműve fontos részévé. Thomas Ender akvarelljei nem csak a szépérzék, a gyönyörködtetést szolgálják, de segíthetik a történészek és a művészettörténészek munkáját is. A Waldstein-gyűjtemény 2001 óta a világhálón is elérhető az MTA Könyvtár és Információs Központ honlapjáról: www.mtak.hu vagy közvetlenül az ender.mtak.hu címen.

A kétszázötvenkilenc akvarell 2020-ban a Méry Ratio Kiadó és az MTA Könyvtár és Információs Központ közös vállalkozásában *A Waldstein-gyűjtemény. Thomas Ender felső-magyarországi tájképei* címmel reprezentatív album formájában került az olvasóközönség elé. Az album szövegeit az Ender-honlap alapján Babus Antal és Mázi Béla írták. 2021-ben ugyanennek a kötetnek az angol nyelvű változata is napvilágot látott.

BECKÓ VÁRA

Thomas Ender öt képen örökítette meg a romjaiban is fenséges várat, melynek története a honfoglalás előtti időkbe nyúlik vissza. Az Árpád-korban Blundduchnak hívták, ebből alakult ki magyar neve: Bolondóc. Az Árpád-ház kihalása után Csák Máté tulajdonába került, majd 1388-ban Luxemburgi Zsigmond a lengyel Stiborici Stibor vajdának adományozta. A Stibor-féle építkezés Beckót Magyarország legfélelmetesebb lovagvárává tette, a hagyomány szerint az ő udvari bolondja volt Beckó, akiről a vár új, közismert nevét kapta. Róla és uráról, valamint a vár építéséről minden történelmi alap nélküli népmondák regélnek. A török hódoltság idején, 1599-ben egy török–tatár sereg sikertelenül ostromolta Beckót. 1729-ben hatalmas tűz pusztított a városban, a várat is romhalmazzá változtatva. Beckó híres szülötte Mednyánszky László festő.

TRENCSÉN VÁRA

A Vág bal partján emelkednek Trencsén várának romos falai, helyükön egykor a római birodalom legészakibb erődítménye állt. A vár fénykora Csák Máté, a felvidéki tartományúr idejére esik, aki fényűző udvart tartott itt, még saját pénzt is veretett. Mátyás király a Szapolyai családnak adományozta, az ő uralmuk alatt nyerte el végső formáját. A mohácsi vész után az ellenkirály, I. Ferdinánd katonái elfoglalták Trencsént, az ostrom alatt kitört tűzvész emésztette el Remete Szent Pál ereklyéit, amelyeket a törökök elől menekítettek ide a pálosok. Néhány évtized múlva Bocskai István fejedelem hajdúi dúlták fel.

Trencsén fontosságát bizonyítja, hogy 1622-ben tizenhárom hétig kincseskamrájában őrizték a Szent Koronát, amelyet a nikolsburgi békekötés értelmében Bethlen Gábor visszaadott II. Ferdinándnak. A Rákóczi-szabadságharc idején a császári seregek egyik legerősebb támaszpontja volt, 1708-ban a bécsi udvart támogató város mellett zajlott a trencsényi ütközet, amelyben a nagyságos fejedelem hadai olyan súlyos vereséget szenvedtek, amit soha többé nem tudtak kiheverni. A várat 1790-ben elpusztító tűzvészben a város is leégett, csak a 19. század közepén indult újra fejlődésnek.

Trencsén vára a várudvarról

Ceruza, akvarell, papír, 367 x 534 mm; MTA KIK, Kézirattár, Ms 4409/17

ÁRVA VÁRA

Árva várát több oldalról ábrázolja Ender, érezhető, hogy alig tud betelni a pazar látvánnyal. Árva már az Árpád-kor elején királyi erődítmény. Kedvelt tartózkodási helye volt I. (Nagy) Lajos királynak, aki gyakran fogadott itt vendégeket, köztük Kázmér lengyel királyt.

A 15. század közepén husziták foglalták el, tőlük Mátyás király pénzzel váltotta meg. A hagyomány szerint hollós uralkodónk a következő szavakkal záratta be ide Várad Péttert, az elbizakodott kalocsai érseket és kancellárt: „Arva fuisti, arva eris et in Arva morieris.” (Árva voltál [Péter], árva leszel, és Árva várában fogsz meghalni). A 16. század közepén Thurzó Ferenc tulajdonába került a vár és az uradalom is. Utolsó ostromát a Rákóczi-szabadságharc idején, 1709-ben szenvedte el: a várvédő kurucok kéthavi ostrom után adták meg magukat. Árva vára alsó, középső és felső várból áll. Az alsóvár kápolnájában található Thurzó György síremléke, a kápolna alatti sírboltban pedig felesége és fia nyugszik.

SZEPESVÁR

Szepesvár 614 m magas sziklatetőn áll. Eredetét a 12. század közepére teszik. A tatárjárás után IV. Béla építtette újjá. Az utolsó Árpád-házi király, III. András halálát követően rövid ideig Vencel lengyel és cseh király szerezte meg, innen irányította Károly Róbert elleni hadjáratát. Később a husziták foglalták el, akik hatalmas elővárat építettek, és ezzel Közép-Európa legnagyobb erődítményévé tették Szepes várát. Mátyás király kiűzte a huszitákat, és Szapolyai Imrének adományozta az erődítményt. A Szapolyai család nagyszabású építkezésbe kezdett, főúri székhellyé alakította a várat. Itt született 1487-ben Szapolyai János király. A vár sikeresen állta Thököly Imre, majd II. Rákóczi Ferenc fejedelem hadainak ostromát. Amikor a Szepesség a fejedelem mellé állt, Szepes vára is megnyitotta előtte kapuit, és a vár ura, gróf Csáky Mihály Rákóczi szolgálatába szegődött. A szepesi vár volt a fejedelem egyik legbiztosabb támasza, csak 1710-ben foglalták el a császári csapatok, miután tűzvész miatt védői kénytelenek voltak feladni. Csáky Mihály Rákóczival Törökországba menekült, ott is halt meg. Mivel a család többi tagja a bécsi udvar híve volt, Csáky-birtok maradt a vár, amelyet az 1780-as években hatalmas tűzvész emésztett fel.

A Drevenyik, ahonnan Ender a várat szemlélte, nagyobbrészt kopár, édesvízi mészkőből álló fennsík, a szepesi várhegygel hegynyereg köti össze.

Szepesvár első udvara

Ceruza, akvarell, papír, 297 x 466 mm; MTA KIK, Kézirattár, Ms 4409/188

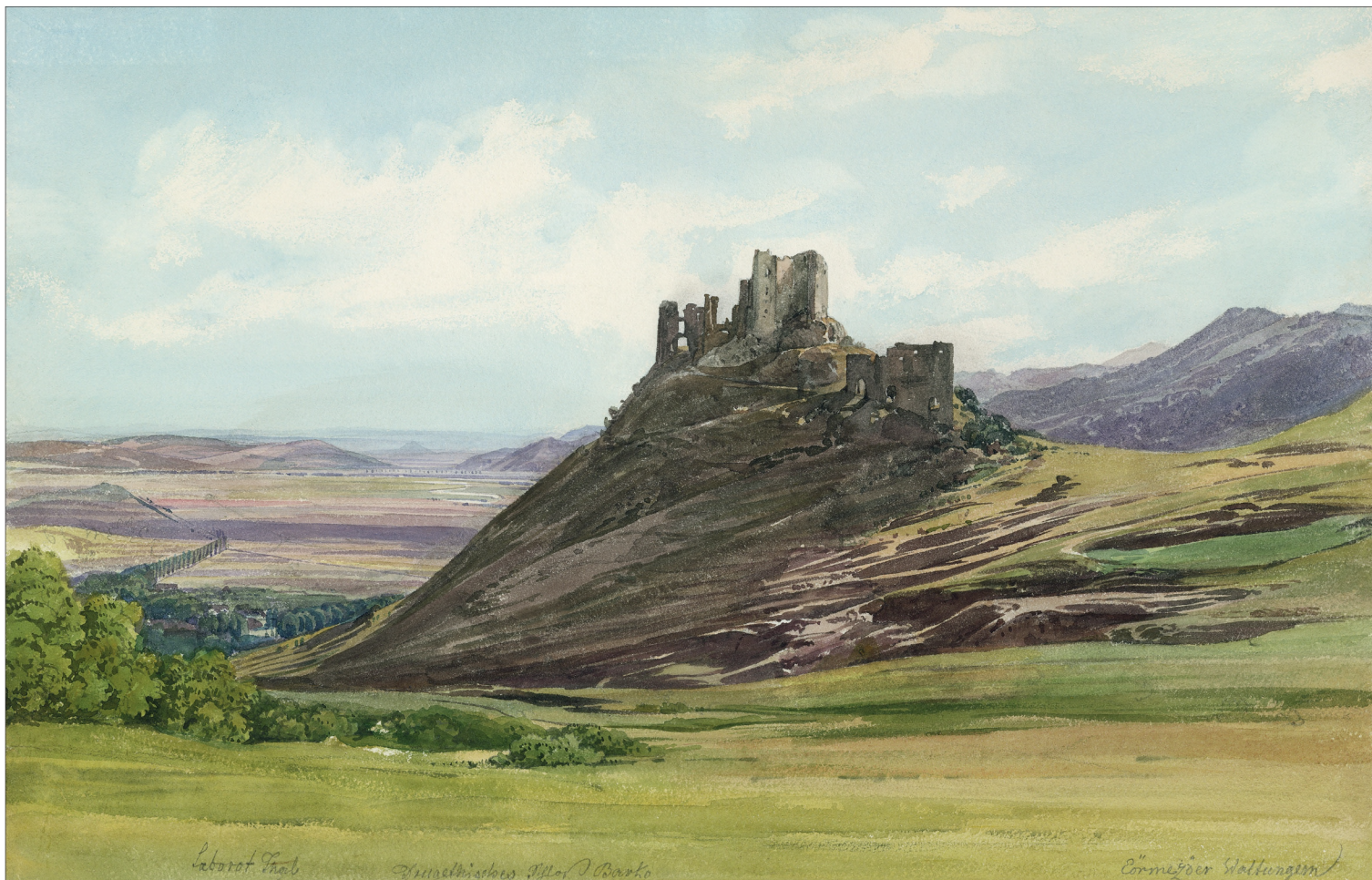
AZ ONDAVA ÉS A LABORC VÖLGYÉBEN

CSICSVA Árpád-kori eredetű vára a 17. század végéig a Zemplénben nagy birtokokkal rendelkező Drugeth család tulajdona volt. Falai között megyegyűléseket is tartottak. Állítólag itt írták és őrizték a „Csicsvai könyvet”, amelybe a megyegyűléseken és az azt követő borozgatásokon elhangzott tréfás és képtelen történeteket jegyezték fel. Ezt a motívumot használta fel Jókai Mór *Eppur si muove: és mégis mozog a föld* című regényében. Az átépítések során a várfalainak tetejét reneszánsz oromdíszekkel látták el, ezek maradványai felfedezhetők az egyik akvarellen. A Rákóczi-szabadságharc végén a kurucok kezén lévő várat a császári csapatok lerombolták.

BARKÓ Homonnához közeli község, a fölötté elterülő sziklás dombon található a tatárjárás után épült barkói vár romjai. A Laborc völgyének szélső pontján áll, ezért egykor fontos stratégiai pont lehetett. Romjai arról tanúskodnak, hogy nemcsak erődítmény, hanem kényelmes főúri otthon is volt. Legnevezetesebb része a képen is látható lőrésekkel ellátott, nagyjából épen maradt külső kapuépítmény. Barkó várának utolsó említése 1644-ből való, ekkor I. Rákóczi György hadai megostromolták és lerombolták. A várból gyönyörű kilátás nyílik Homonna felé.

A barkói várrom a Laborc völgyével

Ceruza, akvarell, papír, 317 x 481 mm; MTA KIK, Kézirattár, Ms 4409/209

VÁRJESZENŐ zempléni falu feletti dombon látható a jeszenői várrom. A várat a tatárjárás után építették. Későbbi tulajdonosa, a Homonnai Drugeth család várkastéllyá bővítette. A 16. században Drugeth Gábor hamispénz-verdét működtetett a falai között. 1644-ben I. Rákóczi György megostromolta Jeszenőt. 1684-ig lakták, valószínűleg Thököly Imre hadjárata során robbantották fel.

A BODROG MELLÉKVIZEI MENTÉN SÁROSPATAKIG

Nagymihály közelében, egy dombon emelkednek VINNA, más néven Tarna várának romjai. Az Árpád-kori erődítmény a Lengyelországba vezető kereskedelmi út védelmére épült, a 16–17. században az Eödfönffy család is birtokolta. Itt született a Wesselényi Ferenc nádort megtréfáló, „ördögös” Eödfönffy Istvánnal kapcsolatos népmonda. Végleges pusztulásának pontos ideje nem ismert, falait valószínűleg a Thököly-felkelés idején robbantották fel. A várromról élvezhető csodálatos panoráma miatt már a 19. század közepén kedvelt kirándulólhely volt. Gróf Waldstein Jánosnak, az akvarell-gyűjtemény adományozójának kastélya és jelentős birtoka volt Vinnán.

A vinnai vár belső udvara

Ceruza, akvarell, papír, 340 x 485 mm; MTA KIK, Kézirattár, Ms 4409/205

PARNÓ négyszögletű várkastélyát a festőként is ismert gróf Andrassy Manó alakította át Tudor-stílusúvá. Az épületet hatalmas, 14 katasztrális holdnyi gondozott park vette körül, a hozzá tartozó üvegház, francia nevén orangerie a fényűző főúri kastélyok szinte elengedhetetlen tartozéka volt. Thomas Ender nem sokkal a munkálatok befejezése után látogatott Parnóra, így az ő akvarelljein látható először az átalakított, újjáépített kastély. Andrassy Manó itt helyezte el nemzetközi hírű műgyűjteményét, amelynek jelentős része az 1901. évi tűzvészben megsemmisült.

A magányos sziklakúpon álló FÜZÉRI VÁRromot három nézetből is megfestette Ender. A II. András uralkodása idején épült vár a 14. század végétől a Perényi család tulajdona volt. Szapolyai János királlyá koronázása után, a mohácsi vészt követően Perényi Péter koronaőr egy éven át itt őrizte a magyar Szent Koronát. A várat a Rákóczi-szabadságharc idején császári csapatok robbantották fel.

A füzéri vár

Ceruza, akvarell, papír, 270 x 456 mm; MTA KIK, Kézirattár, Ms 4409/214

A Waldstein-gyűjtemény utolsó akvarelljén a **SÁROSPATAKI VÁR** akkoriban romos lakótornya, a Vörös-torony, előtte a Sub Rosa terem kerek sarokerkélye, és a Perényi-szárny látható. A várat 1534 és 1541 között Perényi Péter koronaőr építtette, 1616-tól közel száz esztendeig a Rákóczi család birtokolta. Sárospatak legtöbbet Lorántffy Zsuzsanna, I. Rákóczi György erdélyi fejedelem felesége idején fejlődött. Férje halála után visszatért Patakra, és minden erejével a kollégium felvirágoztatására törekedett. Neves tanárokat hívott meg, négy éven át itt tanított Comenius, itt írta korszakalkotó tankönyvét, az *Orbis Pictus*. Az 1690-es évek közepén új tulajdonos, II. Rákóczi Ferenc költözött a várba és fényes udvartartást vitt. A sárospataki váregyüttes a hazai késő reneszánsz egyik legismertebb épülete. A lakótornyot és a kastélyszárnyat összekötő udvari Lorántffy-loggia könnyed árkádjai vonzzák a látogató tekintetét, őrzik a fejedelemasszony emlékét.

VÁRAK HEGYEK ORMÁN

Thomas Ender Nyugatról Keletre haladva festette meg a gyűjtemény 219 akvarelljét, közülük 104-en látható vár, várrom, kastély.

A **VÖRÖSKŐI SZIKLÁK** az illavai medence júramész szirtjeiről kapták nevüket, amelyek igen érdekes, sokszor várromokat idéző alakjukkal tűnnek ki.

OROSZLÁNKŐ várának romjai Poroszka községtől mintegy 4 km-re, az Oroszlánkőnek nevezett mészkőhegy csúcsán fehérlelenek. A hegyfok a várkapunál 805 m magas, a fellegvár orma pedig 897 m-re nyúlik. A várat a 16. században birtokló Oroszlánkői család tagjai közül Oroszlánkői Miklós neve maradt fenn. A hagyomány szerint hű szolgája, Bugyás András a török fogságban levágta saját lábát, hogy ura megmenekülhessen. A vár 17. századi történetének sötét epizódját Arany János *Katalin* című balladájában dolgozta fel, a népmondát alapul véve. Történeti magja annyiban igaz, hogy Jakusith János Oroszlánkő várának kapuja előtt valóban megölte régi ellenségét, Forgách Ferencet.

Táj a Vöröskő szikláival

Ceruza, akvarell, papír, 170 x 379 mm; MTA KIK, Kézirattár, Ms 4409/75

Hajdan Oroszlánkő mellett LEDNIC volt a hágók kulcsa Morvaország felé. A vár az építészet különleges példája: meredek sziklán épült belső részébe több méter hosszú, 5-6 méteres magasságban sziklába vájt alagúton át lehet bejutni, ahonnan 80 kőlépcső vezet a főbástyához.

Lednic várának romjai a falu felett

Ceruza, akvarell, papír, 337 x 488/481 mm; MTA KIK, Kézirattár, Ms 4409/25

A SZULYÓI-VÖLGY a Felvidék nevezetes természeti szépsége, az egyik legfestőibb völgy a Vág mentén. A völgyben tornyosuló hatalmas mészkősziklák kővé meredt városnak tűnnek. A sziklák anyaga mészmárga, így azokat az idő folyton alakítja. A Szulyói-völgy magas sziklái közül a legérdekesebb a Rohács (Szarvas), amely három sziklaszárváról kapta a nevét.

NAGYBICCSE mezőváros Trencsén vármegyében, a Vág jobb partján. A díszes kastélyt a régi vár helyére Thurzó Ferenc királyi főudvarmester építtette. A Thurzók idején Nagybiccse a protestantizmus jelentős központja volt, evangélikus gimnázium is működött itt.

A nagybiccsei várkastély
Ceruza, akvarell, papír, 296 x 467 mm; MTA KIK, Kézirattár, Ms 4409/53

VÁGVÁR romjai a Vág folyó jobb partján, a Javorník-hegység egyik sziklacsúcsán szöknek a magasba. A 16. század közepén a két Podmaniczky testvér – János és Rafael – idején a vár rablólovagok tanyája lett. A vár alatt 1631-ben Balassa Zsigmond építtetett reneszánsz kastélyt. Nagytermét falképek és a latinokkal váltakozó magyar verses feliratok díszítették.

HRICSÓ vára a Mohács előtti időkben királyi vár volt. A kuruc háborúk idején rombolták le. A várhoz monda is fűződik, a kegyetlen és szőszegő Thurzó Ferencre átkot szóró hricsói kőbarát mondája.

Hricsó romjai
Ceruza, akvarell, papír, 272 x 376 mm; MTA KIK, Kézirattár, Ms 4409/57

LIETAVA vára Zsolna közelében található. Neve szláv eredetű. A hagyomány szerint építésekor meg-
hagyták, hogy olyan helyen épüljön fel az erődítmény, ahová az ellenség csak repülve (lietat) tud feljutni.

SZTRECSNÓ várának romjai a Vág bal partján, 488 m magas sziklakúpon emelkednek. Wesselényi Fe-
renc nádor itt vette feleségül Bosnyák Zsófiát, akinek mumifikálódott holttestét a vár átépítésének idején,
1689-ben a várkápolnában megtalálták, és Vágtapolca templomába vitték.

Sztrečno vára a Vág bal partjáról (részlet)
Ceruza, akvarell, papír, 302 x 465 mm; MTA KIK, Kézirattár, Ms 4409/70

VRÁTNA magyarul „kaput” jelent. A meredek, 6-700 méter magas dolomitszikláktól övezett völgyben 7 km hosszú út húzódik. Festői sziklaalakzatokat, a sziklákról alázuhogó patak fehéren habzó vizét csodálhatjuk itt meg.

LIPTÓÚJVÁR a Béla és a Vág folyók találkozásánál épült vízivár volt. Mátyás király halála után Szapolyai István nádor szerezte meg. Liptóújvárnál vesztett csatát Szapolyai János király I. Ferdinánd hadvezérével szemben. A vár a kuruc kor háborúi alatt vált romhalmazzá.

Liptóújvár

Ceruza, akvarell, papír, 295 x 466 mm; MTA KIK, Kézirattár, Ms 4409/109

LIKAVA várának romjai a Vág jobb partján, a Chocs hegység egyik sziklacsúcsán állnak. A kiváló vadászati lehetőségek miatt Mátyás kedvelt tartózkodási helye volt. 1670-ben, az I. Rákóczi Ferenc által kirobbantott felső-magyarországi Habsburg-ellenes felkelés során a császári csapatok megostromolták és elfoglalták. A várban rekedt, akkor még csak 13 éves Thököly Imre áruhában menekült ki Erdélybe.

ZÓLYOMLIPCSE vára az azonos nevű mezőváros feletti sziklatetőre épült. A 17. század első évtizedében Széchy György birtokolta, az ő egyik lánya volt Széchy Mária, a „Murányi Vénusz”, aki Wesselényi Ferenchez, a későbbi nádorhoz ment feleségül.

A zólyomlipcsei vár

Ceruza, akvarell, papír, 265/271 x 381 mm; MTA KIK, Kézirattár, Ms 4409/96

KRASZNAHORKA vára a néhány épségben megmaradt magyarországi lovagvár egyike. Évszázadokon át az Andrassy család lakóhelyéül szolgált. Jókai Mór Krasznahorka várában is gyűjtött adatokat *A lőcsei fehér asszony* című regényéhez, amely részben itt játszódik.

TORNA várának romjai Torna városától északra emelkednek. A Thököly-felkelés idején őrségének magyar része legyilkolta a német katonákat és Thökölyhez pártolt. 1685-ben az osztrák császári seregek elfoglalták és bosszúból felrobbantották.

Torna várának romjai

Ceruza, akvarell, papír, 298 x 468 mm; MTA KIK, Kézirattár, Ms 4409/100

NEDEC vára a Dunajec partján, 80 m magas sziklán tör az ég felé. Nedec várában fizette ki a lengyel király Luxemburgi Zsigmondnak a 37 ezer cseh garast az elzáróított szepesi városokért. A 17. század elején a várat két kerek toronybástyával és divatos, csipkés pártaoromzattal díszített magas körfallal erősítették meg. Nedec és környéke az első világháború utáni népszavazás következtében Lengyelországhoz került.

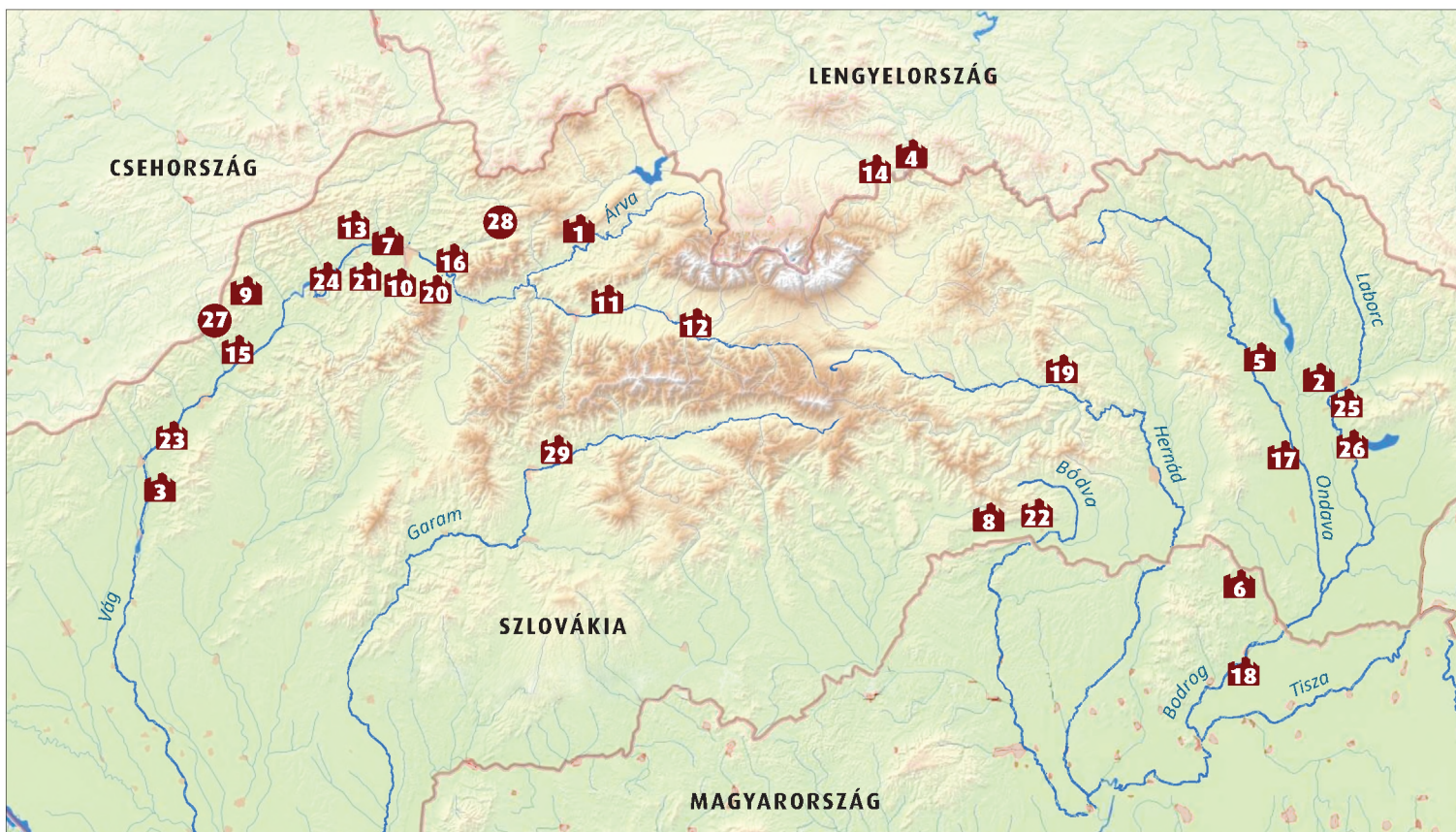

CZORSZTYN várának romjai a Dunajec folyó fölött emelkednek. Lengyel határvár volt. A hagyomány szerint ide menekült 1241-ben a tatár betörés idején V. (Szemérmes) Boleszláv lengyel király feleségével, Árpád-házi Szent Kingával, IV. Béla lányával. Czorsztyn vára 1790-ben villámcsapás következtében leégett, azóta romokban hever.

Czorsztyn romjai a Dunajec partjáról

Ceruza, akvarell, papír, 273 x 383 mm; MTA KIK, Kézirattár, Ms 4409/173

1	Árva	11	Likava	21	Szulyó
2	Barkó	12	Liptóújvár	22	Torna
3	Beckó	13	Nagybiccse	23	Trencsén
4	Czorsztn	14	Nedec	24	Vágvár
5	Csicsva	15	Oroszlánkő	25	Várjeszenő
6	Füzér	16	Óvár	26	Vinna
7	Hricsó	17	Parnó	27	Vöröskői sziklák
8	Krasznahorka	18	Sárospatak	28	Vrátna völgye
9	Lednic	19	Szepesvár	29	Zólyomlipcse
10	Lietava	20	Sztrecsnó		